

Uloga baka i djedova na odgoj unuka

Kukić, Milica

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:600462>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MILICA KUKIĆ

ULOGA DJEDOVA I BAKA NA ODGOJ UNUKA

Završni rad

Pula, rujan 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MILICA KUKIĆ

ULOGA DJEDOVA I BAKA NA ODGOJ UNUKA

Završni rad

JMBAG: 0303049192, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan 2018.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine



IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. ODGOJ	3
2.1. Autoritaran (patrijahalni) stil odgoja	5
2.2. Popustljivi (pedocentralistički) stil odgoja	5
2.3. Demokratski stil (pozitivan autoritet, liberalni) odgoja.....	6
3. OBITELJ	7
3.1. Oblici obitelji	8
3.2. Zajedničko kućanstvo	10
4. KROZ ŠTO SVE PROLAZE DJEDOVI I BAKE KAD OČEKUJU UNUKA?	12
5. UTJECAJ DJEDOVA I BAKA NA ŽIVOT I ODGOJ DJETETA.....	15
5.1. Uloga djedova i baka na odgoj unuka od rođenja od 2. godine	21
5.2. Uloga djedova i baka na odgoj unuka od 2. do 4. godine	21
5.3. Uloga djedova i baka na odgoj unuka od 4. do 7. godine	22
6. POZITIVAN UTJECAJ DJEDOVA I BAKA NA ODGOJ UNUKA.....	23
7. NEGATIVAN UTJECAJ DJEDOVA I BAKA NA ODGOJ UNUKA	26
8. KAKO SPRIJEČITI NESPORAZUME I SVAĐE?	29
9. INTERVJU	30
10. ZAKLJUČAK.....	33
11. POPIS LITERATURE :	35
12. POPIS TABLICA:.....	39
13. SAŽETAK	40
14. ABSTRACT.....	41

1. UVOD

Uloga djedova i baka na odgoj unuka tema je ovog rada koja će biti razrađena kroz nekoliko poglavalja, počevši od odgoja djeteta, obitelji i obiteljskog odgoja. Zatim, biti će riječi o tome što se sve mijenja dolaskom unuka i kako djedovi i bake sudjeluju, a samim time i utječu na odgoj unuka. Budući da je odgoj djeteta veoma složen pojam, u nastavku teksta navesti ćemo nekoliko definicija odgoja te pokušati odgovoriti na pitanje koji je odgoj najbolji za današnje dijete. Svatko se od nas ponekad pitao kako dobro odgajati, koje su odlike dobre obitelji, a samim time i dobrog odgoja. Riječ *odgoj* sama po sebi veoma je složena riječ, naime, odgoj djeteta proučava pedagogija koja je društvena znanost te osim proučavanja odgoja ona ga i unaprjeđuje i istražuje. Odgoj je osnovna potreba čovjeka i društva u kojoj je veoma važno znati se prilagoditi djetetu i njegovim potrebama te na njih odgovoriti onako kako dijete očekuje i kako je za dijete najbolje. Odgajati može samo odgojena osoba kojih ima mnogo u raznim institucijama, poput predškolskih ustanova, škola, sportskih centara i sl. Ali najvažniji je obiteljski odgoj s kojim se prvim susreće dijete i koji ostavlja neizbrisiv trag u daljnjem odgoju. U obiteljskom odgoju javlja se nekoliko stilova odgoja, poput autoritarnog, popustljivog te demokratskog stila odgoja. Važno je naglasiti da temelj obitelji čine djeca, a ne brak, no kako je obitelj sastavljena i od roditelja roditelja, tj. djedova i baka djeteta tada nas zanima kako oni utječu na sam odgoj djeteta te koliko su zadovoljni provedenim vremenom s unukom. Seosko-gradski odnosi unučadi s djedovima i bakama znatno se razlikuju, o čemu će biti više riječi u nastavku rada, no koliko god oni različiti bili gotovo sigurno možemo reći da se dolaskom unuka cijela obitelj mijenja. Kod svih članova obitelji bude se razne emocije kako pozitivne tako i negativne. Kako bilo, vrijeme provedeno s djetetom, a naročito s unukom veoma je značajno za sve članove, ipak, postoje i negativne strane djedova i baka spram unuka, no nikako ne bismo smjeli zabraniti djetetu da viđa svoje djedove i bake o čemu također govori UNICEF te „Obiteljski zakon“. Uloge djedova i baka na odgoj unuka različite su u različitoj dobi djeteta, što je dijete manje to je više posvećenije roditeljima, a kasnije djedovima i bakama gdje vidi utjehu i sigurnost. Budući da djedovi i bake ponekad svoje unuke vide kao vlastitu djecu te ih žele odgajati na svoj način pri čemu može doći do velikih nesuglasica te svađa. Kako bismo uvidjeli gdje je problem te kako ga kvalitetno riješiti da ne povrijedimo nikoga, potrebno je mnogo razgovora i razumijevanja od svih, imajući na umu da su roditelji djetetu na prvom mjesto i obratno,

te da se sve što se tiče djeteta mora pitati roditelje kako ne bi došlo do nelagodne situacije. Odgoj je veoma složen pojam te možemo reći kako govoriti o odgoju znači govoriti o svemu.

2. ODGOJ

Čovjek je društveno i misaono biće, on je biće koje se odgaja i koje odgaja. Čovjek je biće u razvoju, a u samom procesu razvoja ljudskog bića odgoj ima važnu ulogu. „Odgoj je sastavni dio čovjeka, rada i društva.“ (Rosić, 2005:19)

Bognar (2000) navodi kako kad upita studente na početku akademske godine što je odgoj uvijek dobije slične odgovore koji uglavnom podrazumijevaju prenošenje pravila ponašanja, vrijednosti i znanja sa starije generacije na mlađu. Definiciju odgoja nije lako izreći jer razmatrajući odgoj uviđamo kako on izmiče svim pokušajima jasnog i jednoznačnog definiranja. „Očito je riječ o multidimenzionalnom i interdimenzionalnom fenomenu pa doista stoji tvrdnja - govoriti o odgoju znači govoriti o svemu.“ (Rosić, 2005:22)

Odgoj je hrvatska riječ koja ima svoj korijen u glagolu *gojiti*, što znači činiti da nešto živi i raste, a uvijek se odnosi na živo biće. Budući da se prvenstveno odnosi na fizički život to ujedno znači i hraniti, njegovati te podizati čovjeka. Također se navodi da u nekim slavenskim jezicima *gojiti* znači i liječiti te uz to riječ *gojiti* ima korijensku vezu sa riječi živjeti. Može se reći kako je glagol gojiti isto što i podržavati jedno živo biće na životu. (Skok, 1971:585)

Rosić (2005) navodi kako je odgoj jedna od temeljnih potreba čovjeka i društva te da zahvaljujući odgoju, čovjek je postao čovjekom, društvenim bićem, bićem zajednice i bićem prakse. Budući da je odgoj složen fenomen nalazimo mnogo definicija odgoja no svaka od njih govori o tome kako je odgoj namijenjen čovjeku te da nije nimalo jednostavan, zaključujemo da odgajati može samo odgojena osoba.

Na pitanje „Što je odgoj?“ Papa Pio XII. (1952) odgovorio je prilično jednostavno i po svemu sudeći točno: „Umjetnost odgajanja zapravo je umjetnost prilagođavanja.“ (Rosić, 2005:31) Svako svoje ponašanje trebamo prilagoditi djetetu kako bi ono razumjelo što mi zapravo želimo od njega, sve to izgleda prilično jednostavno, no sagledamo li stvari malo pobliže odmah uočavamo kako je svako dijete jedinka za sebe. Niti jedno dijete neće isto reagirati na neki podražaj, prema tome, prilagoditi svoja ponašanja djetetu ponekad nije lako, naročito ako ga ne znamo dovoljno dobro.

Odgoj je zapravo svjesna djelatnost kojim se razvijaju intelektualne i socijalne vještine za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu, to je ujedno proces društvene integracije i kulturne transmisije putem kojeg se u okviru konkretnih povijesnih, obiteljskih te društvenih situacija stvara tj. kreira ličnost. Odgoj je razvoj samosvijesti, samopoštovanja, samostalnosti i samokritičnosti, tj. odgoj je holistički cjeloživotni

proces usvajanja znanja, vještina, vrijednosti i perspektiva koje su važne za promicanje dostojanstva osobe i demokratskog društva.

Definicija odgoja je mnogo pa je tako prema Hrvatskom jezičnom portalu (2006) odgoj svjesno djelovanje na mlado biće u nastojanju da stekne osobine tj. navike prikladne u društvu. Dok je prema Vukasović (2010) odgoj proces izgrađivanja i oblikovanja čovjeka kao ljudskog bića sa svim njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, estetskim i radnim osobinama, on je osnovni uvjet održavanja i razvitka ljudske zajednice tj. temeljena je kategorija ljudskog društva. Odgoj može biti obiteljski i institucionalni, no ono čime se dijete prvi put susreće je upravo obiteljski odgoj koji ujedno ima i najvažniji utjecaj na dijete.

Odgoj je interakcija individue i okoline kojom individua vlastitom aktivnošću stječe autonomiju i razvija odgovornost za osobni razvoj te razvoj zajednice u skladu s raspoloživim genetskim predispozicijama i odgojnim resursima sredine u kojoj živi.

Od navedenih definicija možemo uvidjeti smisao odgoja što je prvenstveno prenošenje iskustva i kulture čovječanstva na nove generacije te prenošenje civilizacijskih dosega određenog društva. Dakako, odgoj ima i svoja temeljna obilježja, a to su da on ima svoj cilj i zadaće, svoj sadržaj i oblike rada te svoje metode i sredstva odgoja. Rosić (2005) navodi kako je glavni cilj odgoja omogućiti odgajaniku da sam uči. Osim toga odgoj je svjesna i namjerna djelatnost, preduvjet je i posljedica društvenog života. U totalitarnim društvima odgoj ima ulogu održavanja totalitarnog režima, gušenja slobode i kreativnosti dok su u demokratskom društvu u prvom planu čovjek te njegove potrebe. Odgoj je, bio on dobar ili loš, djetetu neophodan, ukoliko je odgoj loš roditelji su svejedno sve na svijetu djetetu te ukoliko je dijete sretno, nije iznimno važno što u odgoju nešto nedostaje. Rečić (2005) navodi pet osnovnih potreba koje nas čine sretnima i koje moramo pružiti djetetu. Najvažnije potrebe za svih nas su: preživljavanje (odnosno hrana, utočište, voda, odjeća), ljubav i pripadanje (prijateljstvo, brižnost, uključenost), moć (važnost, priznanje, vještina, kompetencija), sloboda (izbor, nezavisnost, autonomija), zabava (radost, učenje, smijeh). Ovisno o tome koliko smo i u kojoj smo mjeri zadovoljili osnovne potrebe nas samih kao roditelja, ali i djece, možemo se osjećati sretnim ili nesretnim. Zadovoljenje ovih potreba i kod djeteta i kod roditelja pridonosi skladnim obiteljskim odnosima pri čemu se razvija samopouzdanje, samostalnost, odgovornost, i kompetentnost. Rosić (2005) također navodi sedam navika koje narušavaju dobar odgoj: kritiziranje, okrivljavanje, žaljenja, prigovaranje, prijetnje, kažnjavanje, nagrađivanje drugih da bi ih lakše kontrolirali. Naime, postoji

nekoliko stilova odgoja, neki od njih su: autoritaran stil, popustljivi i demokratski stil odgoja. Navedeni stilovi razlikuju se u autoritetu nad djetetom te njegovom slobodom. (Rosić, 2005)

2.1. Autoritaran (patrijarhalni) stil odgoja

U autoritarnom stilu odgoja nalazimo tragove patrijarhalne obitelji, obitelji u kojoj dijete ne može doći do izražaja zbog autoritarnog vladanja odraslih (roditelja).

Najčešće je otac „glava“ obitelji kojeg se treba slušati. Djeca, a često i majke, nemaju pravo glasa. Time dijete uči da uvijek čini onako kako mu se kaže jer svako suprotstavljanje ili isticanje vlastitog mišljenja završava kaznom. Autoritaran stil odgoja očituje uvođenje kontrole i ograničavanja te visoko uplitanje u djetetov život, iznimna strogost, hladni odnosi prema djetetu te izbjegavanje pokazivanja osjećaja. Ovaj stil odgoja prepoznati ćemo kod djece koja su tiha, mirna, povučena, odnosno „pretjerano dobra“. Ipak ovaj način odgoja kod neke djece razvija „bunt“, upravo zbog hladne odgojne atmosfere pune grubosti. Djeca su kod kuće dobra, mirna i poslušna, dok su izvan kuće (npr. u predškolskoj ustanovi) veoma živahna i agresivna, te svoje ponašanje češće iskazuju na negativan nego na pozitivan način. Takva djeca maltretiraju vršnjake i mlađe od sebe, kvare igru ili na bilo koji način vremenom postaju odgojni, pa i socijalni problem. Rosić (2005) navodi kako će dijete odgajano u ovakvoj obitelji odrasti u jednu nesamostalnu, ovisnu i nezadovoljnu ličnost.

2.2. Popustljivi (pedocentralistički) stil odgoja

Popustljivi stil zagovara kako je dijete isključivi centar obitelji kojem se svi podređuju, udovoljavaju njegovim željama, hirovima i zahtjevima. Dijete je to koja upravlja i naređuje unutar obitelji jer se smatra kako dijete najbolje zna što mu treba. Rosić (2005) navodi kako u takvoj obitelji zbog pretjerane slobode djeteta roditelji ne odgajaju svoje dijete već dijete odgaja roditelje. Budući da je u ovom stilu odgoja najvažnije dijete, ovaj stil u potpunosti zagovara djetetovu sebičnost, bezobzirnost, umišljenost te dominaciju. Djeca iz takvog odgoja često se igraju sama jer ih druga djeca zbog njihove sebičnosti, umišljenosti i želje da uvijek budu prva ne prihvaćaju te ih odbacuju. Dakle, djetetu je itekako potreban roditelj koji će ga voditi kako se ne bi osjećalo izgubljeno, djetetu je potreban roditeljski autoritet. U popustljivom stilu iskazuje se mnogo ljubavi, ali vrlo malo kontrole. Iz ovakvog odgoja djeca ne mogu postati ličnost koja bi bila individualna i samostalna kako bi se mogla uklopiti u sredinu koja bi ga prihvaćala.

2.3. Demokratski stil (pozitivan autoritet, liberalni) odgoja

Demokratski stil se razlikuje od autoritarnog zbog toga jer roditelji prihvaćaju stavove i mišljenja svoje djece pri čemu vladaju demokratski odnosi koji se zasnivaju na međusobnoj komunikaciji svih članova. Roditelji su tu da usmjeravaju dijete te da mu pomažu ostvariti njegove potrebe i interese kako bi postalo odgovorna i zrela osoba koja poštuje sebe i druge. Autoritet u demokratskom stilu temelji se na međusobnom poznavanju, poštovanju i razumijevanju. Roditelji uvažavaju djetetove potrebe, ali ne zanemaruju vlastite, stoga se roditelji smiju, pjevaju, razgovaraju mirnim, ali kad je potrebno i povišenim tonom ne ustručavajući se priznati kada su pogriješili ili kada ne što ne znaju. Dijete sve to vidi i osjeća te takvog roditelja prihvaća kao čovjeka kojem se može povjeriti. Rosić (2005) navodi kako će dijete odgajano u takvom okruženju steći sve predispozicije da postane odgovorna i samostalna osoba.

3. OBITELJ

Pitamo li dijete što je to obitelj zasigurno ćemo dobiti odgovor da su to mama i tata, što ujedno i je točno, ali iza toga se krije mnogo više. Rosić (2005) navodi nekoliko definicija što je to obitelj u dječjim mislima: "Da nemam obitelj bila bih žalosna. Kad bih došla kući bila bih sama i nitko ne bi bio uz mene. Meni je obitelj poput velike kule koja se ne ruši. Obitelj je sreća i ljubav roditelja i djece." (Rosić, 2005:86) Osim dječjih misli o obitelji nalazimo definiciju obitelji kao zajednicu punu razumijevanja i ljubavi. Sa stajališta psihologije autor može zaključiti kako je dijete tim odgovorom izjavilo da je obitelj za njega sve jer dijete svoje roditelje vidi kao cijeli svoj svijet. Obitelj je veoma značajna za svakog od nas, iako smo mi jedinke te svatko od nas funkcionira na svoj način, svi se međusobno razlikujemo te nam je svima potrebna posebna tj. jedinstvena pažnja, mi smo jedinke koje ne mogu funkcionirati bez drugih jedinki. Možemo reći kako smo mi svatko za sebe stvoreni da se udružujemo sa ostalima, da funkcioniramo kao društvo. „Obitelj je mjesto gdje život počinje, a ljubav nikada ne završava.“ (Martina Franović; 2015)

Brojni se autori, od kojih ističemo Maleš (1988) i Janković (2008), bave proučavanjem obitelji posjedujući vlastite definicije i na sebi svojstven način pokušavaju najbolje opisati i odgovoriti na pitanje: „Što je obitelj kao primarna zajednica?“. Maleš (1988) obitelj definira kao odgojnu zajednicu roditelja i djece, zasnovanu na emocijama ljubavi i privlačenja, a karakterizirana je zajedničkim stanovanjem i ekonomskom kooperacijom članova.

Janković (2008) proučavajući obitelj te njezine funkcije unutar različitih znanosti (sociologija, medicina, psihologija, socijalna pedagogija i sl.) dolazi do zaključka da je obitelj posebna društvena tvorevina koja ima svoje specifičnosti te kako ju nije moguće izjednačiti niti sa jednom drugom zajednicom u društvu.

Pogledamo li hrvatski jezični portal (2006) doznati ćemo kako riječ *obitelj* dolazi od riječi *obitavati* što znači *živjeti zajedno*. Obitelj je osnovna društvena jedinica, ona je najstarija i najvažnija društvena institucija, relativno je trajna grupa povezana srodstvom, brakom ili usvajanjem čiji članovi zajedno žive te na sve načine skrbe za potomstvo.

Rosić (2005) navodi kako je obitelj društvena zajednica čija je osobitost sustavna briga za odgoj i u toj zadaći ona je nezamjenjiva. Obitelj je jedna od primarnih društvenih skupina u kojoj se ostvaruje proces odgoja djece i prva je skupina u kojoj su njeni članovi integrirani te u njoj stječu početne oblike socijalizacije.

Obitelj je primarna socijalna zajednica, sastavljena od supružnika (otac i majka) i njihove djece, rođene ili usvojene, s eventualno drugim bliskim rođacima (djed i baka) ukoliko s njima žive u istom kućanstvu. Temelj obitelji čine djeca, a ne brak.

Zajednica u kojoj dijete prvi puta nešto uči zasigurno je obitelj koja mu pruža mogućnost da stječe znanja, vještine, umijeća i navike. Obitelj je nezamjenjiva čak i onda kad su odnosi loši, izuzetno je moćna, ona je zapravo jedna od najsnažnijih odgojnih sredina. U obitelji dijete razvija svoju osobnost te ona ima sudbinski utjecaj na njega. Što je dob djeteta manja, to je utjecaj obitelji veći. U ranom djetinjstvu dijete je upućeno samo na obitelj, ono nema potrebu za komunikacijom izvan obitelji. Kako dijete raste, utjecaj, pa tako i ovisnost o obitelji se smanjuje, ali utjecaj obitelji nikada ne prestaje. Obitelj je tijekom čitavog života osnovna društvena grupa u kojoj dijete s obzirom na faze razvoja živi i funkcionira.

Obitelj je nešto u nama, a ne samo nešto izvan nas, u čemu živimo. Često vlada nama a ne mi njome. Nju stalno nosimo u sebi bez obzira na fizičku prisutnost u njoj ili odsutnost iz nje. Odgoj u obitelji poseban je međuljudski odnos ispunjen sadržajima povjerenja, razumijevanja, ljubavi, iskrenosti, želja, nada, radosti i razočaranja. Rosić (2005) navodi kako odgojem u obitelji čovjek postaje bogatiji, učinkovitiji i potpuniji.

3.1. Oblici obitelji

Strukturu obitelji prema tradicionalnim modelima činili su otac, majka i njihova djeca, te krvni srodnici obitelji, djed, baka ali i drugi članovi šire obitelji. (Rosić, Zloković; 2002). Danas je struktura obitelji kompliciranija, sve više imamo razvedenih brakova, samohranih majka ili očeva, izvanbračne veze te nuklearne obitelji.

Najznačajnija su dva oblika obitelji a to su tradicionalne obitelji te suvremene ili moderne obitelji. Razlike između „tradicionalnih“ i „suvremenih“ obitelji uočavaju se u promjenama u odnosima između članova obitelji. Prema Rosić, Zloković (2002) tradicionalne obitelji se najčešće sastoje od troje ili više djece, dok suvremene obitelji najčešće čine majka i otac te jedno do dvoje djece. Također, važno je napomenuti da nije svejedno živi li u obitelji netko od starijih članova (baka ili djed). „Ovaj u osnovi, kvantitativni činitelj, ima značajan utjecaj na odnose u obitelji, a osobito je važan na organizaciju života u onima gdje ima još djece (Janković, 2008:75). U posljednjih desetak godina sustav obitelji u SAD-u broji sve više obitelji u kojima djeca žive u kućanstvu sa svojim djedovima i bakama. Bachay i Buzzi (2011) navode kako su djedovi i bake izvrsni učitelji kulture i povijesti te da u sadašnjoj poziciji mogu opuštenije

uživati u roditeljstvu prenoseći obiteljske vrijednosti svojoj unučadi. Janković, Bleženka, Lubotina (2004) proveli su istraživanje u kojem su istraživali koliko su djedovi i bake zadovoljni svojim unucima te kako to utječe na njihovo zdravlje, naime, došli su do rezultata kako su djedovi i bake iznimno zadovoljni poštovanjem svojih unučadi te se gotovo svi ispitanici osjećaju veoma dobro. Obzirom da danas sve manje postoje obitelji u kojima je prisutna „trogeneracijska“ struktura, možemo reći da najveći broj takvih obitelji nalazimo na selu, zatim gradovima pa tek kasnije u velikim gradovima. (Janković, 2008). Kako je u selu najzastupljenija trogeneracijska obitelj možemo vidjeti u tablici (tablica 1.) koja nam pokazuje kako je u selu postotak gotovo 10% veći gdje djed i baka žive zajedno sa svojom djecom i unučadi (36,3%) dok je u gradovima postotak znatno manji, a u velikim gradovima čak 20% manji u odnosu na selo. Iz tablice također možemo iščitati kako više od pola obitelji u velikim gradovima ima baku i djeda, ali ne žive sa njima, dok taj postotak na selu pada ispod pola obitelji tj. na 40,1%.

Tablica 1 Prisutnost djeda/bake ovisno o veličini mjesta

Prisutnost djeda/bake	Selo	Grad	Veliki grad	Ukupno
Nemaju djeda/baku	23,6%	32,2%	32,7%	30%
Imaju i žive sa njima	36,3%	22,5%	12,1%	22,6%
Imaju, ali ne žive sa njima	40,1%	45,4%	55,2%	47,4%
UKUPNO	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Izvor: Janković, J. (2008). Obitelj u fokusu. Zagreb. Etcetera

Općenito se može reći da je odgojna funkcija u tradicionalnim obiteljima najčešće vezana isključivo za užu obitelj, dok se kod suvremenih obitelji uočava trend suradnje obitelji i drugih institucija u društvu za sveobuhvatniji razvoj djeteta.

Istraživanje koje je došlo do rezultata ove tablice koja govori o odnosima djedova i baka sa unucima, navodi i istraživanje o učestalosti razgovora djedova i baka sa unucima gdje nalazimo rezultate kako je veliki dio roditelja jako zadovoljan razgovorom između djedova i baka te unuka na selu, dok u gradovima većina roditelja nije

zadovoljna komunikacijom djeda i baka sa unucima. Nezadovoljstvo vjerojatno uzrokuje način života pojedine obitelji, naročito one u gradovima gdje je dinamičniji svakodnevni život, slabija je povezanost djedova i baka s unucima te su sve veće udaljenosti između unuka te djedova i baka. Više od polovice roditelja smatra kako se djedovi i bake te njihova djeca vole vrlo snažno što znači da unatoč sve manjem udjelu trogeneracijskih obitelji djedovi i bake ostaju važni svojim unucima u socijalnom okruženju. Njihovu snažnu emocionalnu povezanost i bliskost s unucima često dodatno učvršćuju objektivne okolnosti u kojima, zbog loših materijalnih uvjeta i prezaposlenosti obaju roditelja, djedovi i bake ponekad preuzimaju ključnu ulogu za emocionalnu zaštitu i skrb o djeci tj. unucima.

Danas se sve više govori o postmodernim obiteljima u kojima se uloge članova obitelji mijenjaju. Maleš (2012) naglašava kako u takvim obiteljima i muškarci i žene teže materijalnoj sigurnosti i napredovanju u karijeri, dok se tradicionalne obiteljske vrijednosti stavljaju u drugi plan. Tradicionalno shvaćanje roditeljstva jest bilo poistovjećivanje sa majčinstvom, međutim danas roditelji zajednički i fleksibilno odlučuju o podjeli dužnosti, poslova oko djece i ostalo. Kompetentan roditelj današnjice mora biti educiran, prepoznati potrebe djeteta, pružiti kvalitetan odgoj te adekvatno obrazovanje svom djetetu. U odgoj djece je također potrebno uključiti sve članove obitelji kao što su braća i sestre, djedovi i bake itd.

Bitno je spomenuti kako u većini obitelji djedovi i bake imaju važne uloge. Odnos između djedova i baka te unuka ovisi o nekoliko čimbenika unutar obitelji, a to su: ustroj obitelji, dob i spol djeteta. Ukoliko su odnosi roditelja djeteta veoma dobri sa djedom i bakom djeteta zasigurno možemo govoriti o dobrom i skladnom okruženju u kojem dijete odrasta. Dok kod poremećenih odnosa, u kojem dijete često sluša ili sudjeluje u nesuglasticama i svađama roditelja i djedova i baka, dijete će imati nedostatke u odgoju, mogući su psihički poremećaji, hiperaktivnost, nedovoljno poštivanje roditelja te postoji velika mogućnost kako će dijete u ovim okolnostima manipulirati djedovima i bakama kao i roditeljima što se kasnije teško može ispraviti kod djetetova ponašanja.

3.2. Zajedničko kućanstvo

Kada žive svi zajedno, vrlo je važno i djedovima i bakama kao i djeci objasniti pravila kojih se moraju pridržavati te konstantno komunicirati kako ne bi došlo do nesuglasica, a samim time i zbunjivanja djeteta. To se također odnosi i ako djedovi i bake ne žive u zajedničkom kućanstvu sa unucima, ali su njihovi susreti česti pri čemu se također

odvija prisan odnos s unucima. Budući da danas živimo u svijetu tehnologije moguće je održavati usku povezanost unuka s djedovima i bakama tako što ćemo djeci često pričati o njima, zvati ih telefonom, slati razne slike i sl. Prema UNICEF-ovim pravima djeteta, dijete ima pravo viđati se sa djedom i bakom te ostalim osobama prema kojima gaji bliske odnose, ovo se pravo može ograničiti samo odlukom suda.

Djedovi i bake čuvaju obiteljsku tradiciju, vrlo često unučadi pričaju priče o svom djetinjstvu te od djetinjstvu njihovih roditelja. Unucima to ponekad i nije toliko zanimljivo, ali kada ih nauče neku igru koju su oni prije igrali djeci to postaje zanimljivo, samim time djecu uče kako se nekad živjelo te kako su se onda zabavljali i igrali. Osim toga, priče iz svakodnevnog života čuvaju tradiciju, potiču dijete da razmišlja zašto se danas ne živi tako te tada dijete stvara sliku i povezuje se sa svojim djedovima i bakama na većoj emocionalnoj razini. Budući da djedovi i bake provode manje vremena sa unucima nego roditelji djece, njihovo je vrijeme planirano te često imaju više strpljenja u slušanju svojih unuka, više se igraju s njima, a vrlo ih često i više razumiju. Djeca vole biti sa svojim djedovima i bakama, jer imaju potrebu da ih netko njima jako blizak neizmjereno voli i poštuje. Pomoću djedova i baka dijete promišlja o svojim postupcima prema roditeljima, iskazuje tugu kada ga roditelji povrijede te traži utjehu od svojih „drugih roditelja“ (djedova i baka) što mu oni bezuvjetno pružaju. Sve je dobro do nekih granica, ali kada se granice prijeđu tada se dijete počinje drugačije ponašati. Uviđa da može manipulirati djedom i bakom te roditeljima pa ih iskorištava na svaki mogući način, ovime želimo reći kako postoje i negativni utjecaji djeda i bake na djetetovo ponašanja o čemu će biti više riječi u nastavku rada.

4. KROZ ŠTO SVE PROLAZE DJEDOVI I BAKE KAD OČEKUJU UNUKA?

Kada roditelji od svoje djece prime poruku kako će postati djed i baka tada se javlja niz osjećaja, većinom isprepletenih. No kada, kako i gdje god oni to saznali, kako se oni tad osjećali, može se reći da je jedno sigurno točno, a to je da je novost tu i da više ništa neće biti kao prije. Osjećaji koji se javljaju kod djedova i baka veoma su isprepleteni, uključujući radost i iščekivanje, anksioznost, tugu i nesigurnost. U svakom slučaju, dolazak unuka navješćuje početak cijele nove generacije u obitelji, tada se djedovi i bake mogu osjećati da stare pa je ovo jako emotivno za njih.

Današnji se djedovi i bake uvelike razlikuju od nekadašnjih, današnji djedovi i bake većinom još rade kad dođu unuci, zdraviji su od svojih vršnjaka prije nekoliko godina, upravo zbog toga, ulogu djeda i bake ne možemo prikazati isto kao nekada, uloge se mijenjaju, djedovi i bake moraju biti otvoreniji i fleksibilniji kako ne bi došlo do konflikta unutar obitelji. Dakako, koliko god stvari i način života bio drugačiji od nekada, jedna je stvar sigurna, a to je da budući roditelji trebaju svoje roditelje za mnogo sitnica kao što su rame za plakanje ili učenje, kao pomoć kod pripremanja dječje sobice ili kao psihička podrška dok prolaze kroz zahtjevne životne promjene.

Margareta Dujmović (apsolventica učiteljskog studija, 2008) navodi kako su veoma važni odnosi budućih roditelja sa svojim roditeljima nekoliko mjeseci prije rođenja unuka, kako bi stekli bliži odnos te čvrst temelj za dobar odnos kasnije sa svojim unucima. Djedovima i bakama trebati će neko vrijeme da se naviknu na to da više nisu samo „majka i otac“ već djed i baka, spomenuta autorica napominje kako se neke bake ne osjećaju toliko stare te se ne mogu povezati s apelativom „baka“. Ovo se događa zbog brojnih stereotipa koji govore kako su djedovi i bake sijedi ljudi koji su jako stari, lice im je naborano, nose naočale te su pognuti u leđima, mnoge bajke i priče za djecu upravo tako prikazuju djedove i bake, zato trebamo dati dovoljno vremena da se roditelji nauče biti djed i baka.

Termin *baka* odnosno djed dolaze od starolatinskih naziva *nonna/nonnus*, što je prvotno značilo *dadilja*, a kasnije *redovnica*. Ovaj termin se je u prošlosti označavao *hraniteljicu* tj. *dojilju*, a kasnije dobiva religiozno značenje zbog brige redovnica za napuštenu djecu.

Dr. Lililan Carson (1996) kaže: „Ako ste ikada željeli promijeniti svijet, aktivno sudjelovanje u odgoju unuka savršena je prilika za to.“ (Dujmović,2008:7)

Dujmović Margareta (2008) navodi kako postoji mnogo djedova i baka koji su se uplitali u odgoj unuka, ali isto tako da postoje i djedovi i bake koji idu ukorak s vremenom i koji

će, umjesto da uvode promjene u odgoj, pomoći svom djetetu da što bolje odgoji svoje dijete. Do 60-ih i 70-ih godina stvari su se polako promijenile, više se nije držalo da su djedovi i bake puni autoritarnih metoda. 1981. godine Kornhaber i Woodward prvi put opisuju vezu unuka sa djedovima i bakama kao bitnu, te naglašavaju važnost sudjelovanja djedova i baka u životu unuka. Peterson (1999) govori o bakama i djedovima koji mogu uživati u odgoju unuka jer nemaju toliko brige o malenom djetetu, ne moraju brinuti o odlasku u vrtić, o hranjenju, oblačenju i sl. već su ispunjeniji prilikom provođenja vremena sa unukom u dječjim aktivnostima prateći njihov razvoj. Djedovi i bake tada se osjećaju mladima, emocionalno su ispunjeni i sretni što su dobili nasljednika.

Dujmović (2008) smatra kako djedovi i bake imaju višestruku ulogu u odgoju djeteta, oni mogu biti povjesničari, mentori, prijatelji za igru, savjetnici, ali i surogat-roditelji. Djedovi i bake kod djeteta mogu stvoriti osjećaj pripadnosti tako što će mu prenositi znanje o obiteljskim precima, čime djeca stječu osjećaj pripadnosti te ih navode da cijene svoje pretke. Djedovi i bake još se smatraju i „čuvari društva“ kako ih nazivaju Beebe, Duncan (2006) zato što upravo oni prenose znanja o ljudima, običajima i kulturi iz njihova vremena.

Djedovi i bake prilikom uloge mentorstva unuku mogu čitati i prepričavati priče, poučavati ih raznim vještinama kao što su kuhanje, vrtlarjenje, popravljanje automobila te sve to raditi kroz igru što dodatno dovodi do zblježavanja unuka i djedova tj. baka. Budući da je dijete aktivan promatrač, te će raditi sve ono što vide da njihovi roditelji ili djedovi i bake rade, unuci će smatrati da moraju i oni tako raditi te će ih imitirati. Ako djedovi i bake odlaze u crkvu, unuci uče vrijednost duhovnosti, ako pak rade iako su u mirovini, djeca uče važnost radne navike, etike i truda, a pokazivanjem ljubavi i međusobnim pomaganjem, uče ih vrijednostima braka.

Moro (2010) navodi kako postoje 3 skupine djedova i baka prilikom saznanja dolaska unuka. Naime, jedni smatraju kako su oni još mladi te kako im još nije vrijeme da bi postali djedom ili bakom te od unuka zahtijevaju da ih se oslovljava imenom. Takvi djedovi i bake ne mogu prihvatiti ogledalo vremena te imaju osjećaj da će živjeti vječno. U ovoj skupini su ljudi koji ne podržavaju odrastanje svoje djece već često preskaču jednu generaciju i nastavljaju relaciju sa svojim unucima upravo tamo gdje nisu mogli prihvatiti stvaranje autonomije i odrastanje vlastite djece. Dok se druga skupina roditelja, tj. djedova i baka umori od „života i obaveza“ i ponekad obaveze prebacuju na djecu kako bi lakše prihvatili njihov autoritet. Ovi djedovi i bake ne mogu prihvatiti

odlazak djece od njih stoga se počinju ponašati staro iako to još nisu, samo kako bi djecu zadržali kod kuće jer im je (kako oni smatraju) potrebna pomoć. Treću skupinu čine djedovi i bake koji vole svoj posao i uživaju u svom znanju te provođenju vremena s obitelji, a samim time uživaju i u odrastanju svoje djece. Dolazak unučadi očekuju s veseljem, ali pritom ne pokušavaju preuzeti sva očekivanja vlastite djece o preuzimanju roditeljskih obaveza.

5. UTJECAJ DJEDOVA I BAKA NA ŽIVOT I ODGOJ DJETETA

Treća životna dob ima posve drugi status u odnosu na negdašnja vremena te se bitno promijenila i uloga djedova i baka u odgoju unuka. Broj stanovništva starije dobi počeo se naglo povećavati od sredine prošlog stoljeća, sada je životni vijek nešto veći, stoga su djedovi i bake važni u životu unuka. Špan (2008) navodi kako su nekada bake pomagale u kući i čuvale unučad što možemo još uvijek vidjeti u manjim mjestima, dok danas bake i djedovi više ne stanuju sa svojim unucima te roditelji svoju djecu upisuju u dječji vrtić, a kasnije u školu, susreti s djedovima i bakama često se pretvaraju samo u „vikend druženja“. Dječje izjave što su djed i baka te čemu služe nalazimo u časopisu „Djete Vrtić Obitelj“: djevojčica Nina (6 godina) iskazuje kako su „baka i djed skraćeno od mama i tata! Čuvaju nas kad mama i tata rade ili idu negdje. Oni nas vole.“ te djevojčica Barbara (6 godina) izjavljuje da „Baka i djed služe da pomognu roditeljima. Kad treba čuvati djecu da djeca rano ne idu u vrtić, onda ih ostave da mirno spavaju.“ (Špan, 2008:13). na temelju ovih izjava možemo zaključiti kako su ove dvije djevojčice blisko povezane sa svojim djedovima i bakama te da je ljubav ta koja je važna za svaki odnos. Vrlo je važno da se roditelji ponašaju brižno i pažljivo prema starijim osobama, ne samo prema djedovima i bakama nego svim starijim osobama, jer dijete uči iz primjera, stoga ako se roditelji prema starijim osobama odnose pažljivo i s ljubavlju djeca će činiti isto od najranije dobi. Dječje asocijacije na djeda i baku vrlo često su sjeda kosa, slab vid (naočale), brkovi te pogrbljeno tijelo, no u današnje vrijeme sve je manje takvih djedova i baka, ovaj opis koji nalazimo u bajkama te reklama danas odgovara opisu pradjedova i prabaka. Stoga je veoma važno djeci napomenuti kako su djedovi i bake veoma aktivni i kreativni, inicijatori u današnjem svijetu i životu zajednice.

Djedovi i bake često nisu toliko zahtjevni koliko roditelji, od djeteta, tj. unuka, traže samo da je živo, sretno i zdravo, uspjeh u školi, markirana garderoba ili pristojno ponašanje u većini slučajeva nisu brige koje muče djedove i bake, njima je važno da njihovo unuča što god radi uživa u tome. (Mikulec, 2017) Djedovi i bake prepoznaju istinske vrijednosti u životu te ne troše vrijeme na ono što je prolazno i manje važno, oni imaju visoki prag tolerancije, strpljivi su te unuku posvećuju svoje slobodno vrijeme, veliku pažnju te ono što je najbitnije, bezuvjetnu ljubav.

Utjecaj djedova i baka na odgoj unuka može biti dvojak, izravan i neizravan, te isto tako poželjan i nepoželjan. Neizravno, njihov se utjecaj očituje kroz način na koji su odgajali svoju djecu, koja u ulozi roditelja mogu ponavljati naučene obrasce ponašanja,

kao i kroz emocionalnu i financijsku podršku svojoj djeci. Izravan utjecaj djedova i baka na unuke očituje se kroz različite obiteljske procese i uloge koje mogu imati u životu djeteta, osobito dok je dijete malo. Također djedovi i bake mogu biti izvor emocionalne podrške, posredovatelji u slučajevima konflikata djeteta i roditelja ili kada su roditelji međusobno u konfliktu, tada svoju ulogu djedova i baka zamijene ulogom roditelja koji iz različitih razloga ne sudjeluje u odgoju i odrastanju djeteta.

Djedovi i bake mogu imati značajan utjecaj na socijalni, emocionalni i kognitivni razvoj djeteta, mogu pridonijeti razvoju djetetovog identiteta, imati utjecaj na ponašanje djeteta te mogu utjecati na način na koji dijete gradi odnose u obitelji.

Na odgoj djeteta gdje su u odgoj uključena oba roditelja, djedovi i bake imaju manji utjecaj nego kada je jedan roditelj odsutan ili uopće ne sudjeluju u odgoju djece. (Vasta, Haith, Miller, 2005:481). Emocionalna povezanost može biti vrlo velika zbog čestih kontakata djedova i baka s unukom ili zbog prezaposlenosti roditelja. Za veću povezanost vrlo značajno utječe i dob djeteta, odnosno unuka te djedova i baka. Što su djedovi i bake mlađi imaju veću mogućnost ostvarivanja boljih odnosa i interakcije sa djecom, dok se u pubertetu udaljavaju, posebno djevojčice od djedova. Ipak, u kasnijoj adolescenciji mladi više prihvaćaju djedove i bake nego u ranijim fazama, upravo zbog zaštite adolescenata od roditeljske discipline, što može izazvati tenzije među ukućanima. Sve više nailazimo na mlade roditelje koji jako brinu i time otežavaju svojoj djeci, stoga ona pronalaze utjehu u djedu i baki jer oni znaju da to djeca moraju proživjeti te objašnjavaju roditeljima kako je to normalno za njihovu dob i da ne brinu previše. Većina djece smatra kako je kod djeda i bake mnogo mirnije te opuštenije, jer se manje svađaju, sve je sređeno, imaju dovoljno vremena za posvetiti se unucima te miran glas za dati savjet, dok roditelji mnogo više viču, zahtijevaju te se previše brinu. (Melita, 2017)

Dujmović (2008) također navodi kako prisustvo djedova i baka pozitivno utječu na odgoj i razvoj unuka, posebice je to vidljivo u adolescentskoj dobi, što rezultira manje negativnim osjećajima i povećanoj poslušnošću tog djeteta prema svojoj majci. Razina utjecaja djedova i baka na unuke ovisi o mnogim čimbenicima, uključujući starost djeteta, starost djeda i bake, učestalost viđanja, bakino i djedovo zdravlje te odnos roditelja s bakama i djedovima.

Starost djeteta mnogo utječe na odnose između njega te djedova i baka. Što je dijete mlađe on će svoje djedove i bake gledati kao ljude koji će se s njim igrati i koji će se prema njemu lijepo ponašati. Kada dijete navrší 8/9 godina tada gleda na taj odnos

kao zajedništvo i međusobno zabavljanje, ovo razdoblje djetinjstva provedeno s djedovima i bakama unucima, najviše znači. Dok djedove i bake adolescenti doživljavaju kao nekoga tko će ih saslušati bez osuđivanja i kao nekoga kome mogu vjerovati. Manje će se svađati s njima nego s roditeljima te upravo u toj dobi počinju zapravo shvaćati koliko su im djedovi i bake bitni. (Beebe, Duncan 2006)

Starost djeda i bake također je veoma važan čimbenik u odnosima djedova i baka te unuka, mlađi djedovi i bake temelje svoj odnos s unucima na zabavi i ležernijim skoro pa prijateljskom odnosu, dok su oni stariji formalniji i pažljiviji kod prekoračenja granica kada se radi o roditeljskoj odgovornosti. Postoje dobne granice do kojih je najidealnije postati djed i baka, za žene je to između 45 i 60 godina. Žene koje postanu bake prije ove dobne granice često nisu zadovoljne i ne prihvaćaju tu ulogu jer ona stvara osjećaj preuranjene starosti te doista nisu spremne biti uzor unucima. Bake koje su postale bake sa 45 ili više godina mnogo su posvećene unuku te je unuk njihov cijeli svijet.

Učestalost viđenja također je bitan čimbenik prilikom odnosa djedova i baka te unuka, što su viđanja češća njihov je odnos kvalitetniji. Kako bi se to postiglo dobro bi bilo da djedovi i bake žive blizu unuka, ali i ako ne žive toliko blizu važno je da se mogu često posjećivati, postoji mnogo načina kako s njima ostati u čestoj komunikaciji. Osim susreta i druženja djedova i baka s unucima, vrlo je bitno da se roditelji dobro odnose prema svojim roditeljima. Naime, ukoliko su roditelji djeteta imali dobar odnos sa svojim roditeljima kada su bili mladi tada će se takav odnos i nastaviti te će djedovi i bake razviti takav odnos i sa unucima. Dakako, s druge strane, ako su se roditelji djeteta u djetinjstvu osjećali zapostavljeno od svojih roditelja, odnos djedova i baka s unucima će biti slabiji i manje blizak. Roditelji bi trebali, bez obzira na svoje mišljenje o djedovima i bakama, poticati na što češće posjete unucima te se radovati njihovom dolasku i dati im do znanja da su dobrodošli.

Vrijeme koje dijete povodi s bakom i djedom uči djecu važnosti obiteljskih veza i obiteljskoj privrženosti, stoga su oni vrlo važan dio života djeteta. Psihologinja Poliklinike za zaštitu djece i mladih grada Zagreba Mia Roje (2017) navodi zbog čega je bitno da u dječjem životu sudjeluju i bake i djedovi.

Djeca u čijem odgoju sudjeluju bake i djedovi odrastaju u pametnije i ljubaznije adolescente pokazuje istraživanje čiji su rezultati objavljeni u magazinu *Journal of Research on Adolescence* (2015). Istraživanje su proveli profesor s američkog Sveučilišta Brigham Young te njegovi diplomanti. Navedeno istraživanje također

pokazuje kako djeca koja imaju blizak odnos s djedom i bakom pozitivno utječu na unuke koji kasnije pokazuju veliku brigu o osobama koje nisu članovi njihove obitelji. Budući da u našem društvu prevladava proširena obitelj koju čine roditelji s djecom te baka i djed pa mnoge roditelje spašava tzv. baka servis. Iako većina roditelja smatra kako je dječji vrtić bolji za odgoj njihovog djeteta od djedova i baka zbog socijalizacije djeteta, učenju različitih pravila te zbog raznovrsnih aktivnosti s kojim se dijete susreće u vrtiću. Isto tako mnogi roditelji čije dijete polazi vrtić navode kako dijete mora neko vrijeme provesti s djedom i bakom kako bi se malo odmorilo od svih pravila i kako bi moglo uživati u ljubavi i brizi djedova i baka. Djed i baka žele svom unuku pružiti sve što nisu bili u mogućnosti pružiti svom djetetu iz mnogobrojnih razloga. (Katana, 2017). Djedovi i bake su sada u dobi kada nemaju toliko obaveza niti posla, stoga mogu kvalitetno provoditi vrijeme sa svojim unucima, što je za dijete veoma važno jer osim što uči o dobrim odnosima unutar obitelji, također uči i o pomaganju, suosjećanju, počinje shvaćati kako netko ne može napravi sve što može netko drugi. Dijete uviđa kako djed više ne može trčati kao što trči on, kako mu je teško nositi ga većinu vremena, stoga dijete počinje razmišljati kako olakšati djedu i baki nešto s čime se muče.

Djedovi i bake imaju manje pravila i manje granica stoga je djetetu tamo lijepo, možemo to nazvati djetetovim godišnjim odmorom gdje može raditi što god poželi, zato možemo čuti od mnogo roditelja da se dijete „pokvarilo“ otkako je došlo od bake i djeda. Kako bismo to spriječili moramo mnogo komunicirati i sa djetetom i sa djedovima i bakama, moramo im dati do znanja što želimo da se radi s djetetom, a što nikako ne bismo voljeli da dijete radi i kako da se ponaša. Roditelji bi pri komunikaciji s bakama i djedovima morali iskazati zahvalnost što čuvaju dijete, kada oni nisu u mogućnosti, uzevši u obzir njihovo vrijeme, mišljenje i trud. Roditelji im moraju reći kako se osjećaju kada im djedovi i bake nameću svoje stavove te nastoje preuzeti odgoj unuka, također kako se osjećaju u nekim drugim konkretnim situacijama. Budući da su oni odgojili vas, smatraju kako imaju više znanja i vještina u odgoju što može biti i točno, zato roditelji mogu poslušati savjete djedova i baka, ali moraju imati na umu da sve odluke koje se donose, donose oni sami (roditelji). Djedovi i bake vole svoje unuke kao što ih vole i roditelji djece, ali svatko od nas može misliti da radi nešto dobro, a zapravo čini veliku grešku. Djedovima i bakama važno je pojasniti kako je djetetu važan roditeljski autoritet, jasnoća i dosljednost pravila. Mnoge svađe i nesuglasice mogu odrasle izbaciti iz takta, tj. odrasli tada mogu zaboraviti na dobrobit djeteta te se malo posvetiti

njegovom najboljem interesu, a više pobjedi u svađi s drugim odraslima. Zato je najvažnije, kada dođe do svađe oko odgoja djeteta, dobro razmisliti i staviti dijete u fokus te će tada shvatiti kako je manje važno koliko dijete jede slatkiša i kada odlazi spavati, već da je bitno da odrasta u skladu i harmoniji vlastite obitelji.

Problem današnjice je taj što mladi roditelji mnogo rade kako bi djetetu mogli osigurati sve što mu je potrebno, stoga su roditelji mnogo oslonjeni na bake i djedove pa moraju pristati na različite kompromise jer im ipak oni čuvaju dijete dok oni rade. Kompromisi ponekad ne odgovaraju roditeljima, ali budući da nemaju gdje sa djetetom, pristanu na njih samo kako bi mogli mirno otići na posao. Kada dijete često boravi sa djedom i bakom uvelike se na djetetu očituje utjecaj djedova i baka što katkad nije onakav kakvim ga roditelji zamišljaju.

Utjecaj djedova i baka na odgoj unuka možemo promatrati pojedinačno ovisno o uvjetima u kojima se unuci druže i susreću sa svojim „drugim roditeljima“ (djedovima i bakama). Naime, postoje obitelji u kojima roditelji i djeca žive u istom kućanstvu s djedom i bakom, pa oni bivaju više uključeni u djetetovu svakodnevnicu i samim time su povezaniiji i bliži s unucima. Nikako ne smijemo dopustiti da je dijete bliže s djedom i bakom nego sa samim roditeljima zato što su roditelji ti koji imaju dijete koje moraju odgajati, a ne bake i djedovi, oni su svoju ulogu ispunili prije kada su njihova djeca bila mala.

Roditelji s djetetom imaju najintenzivniju razvijenu emotivnu bliskost, za dijete roditelj je model iz kojeg ono uči. Uloga roditelja je da vodi svoje dijete kroz život brinući se za njega, dajući mu smjernice kroz strukturu, osnažuje ga, uvažava njegove potrebe i osjećaje. Roditelj je taj koji donosi odluke vezane za dijete, on ima glavnu ulogu u djetetovu odgoju, dok se uloge djedova i baka znatno razlikuju od uloge roditelja. Djedovi i bake uživaju sa svojim unucima te žele nadoknaditi sve što nisu bili u mogućnosti dati svom djetetu, višak slobodnog vremena žele provoditi s unučadi kako bi nadoknadili vrijeme koje nisu dali svojoj djeci jer su morali raditi, stoga nisu mogli toliko vremena provoditi s njima. Svoju ulogu roditeljstva oni su već odradili zato nikako ne smijemo dozvoliti da se prema unuku ponašaju kao prema svom djetetu, odnosno da preuzmu cijeli odgoj unuka za sebe. Mudrost i iskustvo koje djedovi i bake nose sa sobom uvelike može pomoći roditeljima oko odgoja djeteta, ali glavne i završne odluke oko odgoja djeteta donose roditelji.

Važnost susreta i druženja djedova i baka u životu unuka nalazimo i u „Obiteljskom zakonu“ koji u situacijama nemogućnosti dogovora među članovima obitelji daje

pravnu mogućnost djedovima i bakama, kao i drugim članovima šire obitelji, da u izvanparničnom postupku zatraže pravo na susrete i druženja. Ova mogućnost regulirana je čl. 107. Obiteljskog zakona (NN116/03,17/04,136/04,107/07) u st. 1. koja glasi: „Sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog bake ili djeda, odnosno djeteta, donijeti odluku o susretima i druženju unuka s bakom, odnosno djedom, uzimajući u obzir dobrobit djeteta.“ Također, sud može u izvanparničnom postupku zabraniti roditelju, baki ili djedu, sestri ili bratu, odnosno polusestri ili polubratu koji ne živi s djetetom da se neovlašteno približavaju djetetu na određenim mjestima ili na određenu udaljenost te da ga uznemiruje. Ovakav postupak može pokrenuti socijalna skrb, roditelj ili dijete. Kako bi sud mogao odrediti susrete i druženja djeda i bake s unukom prije svega treba procijeniti koje bi rješenje u postojećoj dinamici obiteljskih odnosa bilo za dobrobit djeteta. Potreba za ovakvim reguliranjem djetetova prava javlja se u izrazito konfliktnim odnosima u obitelji.

Savjetnica pravobraniteljice za djecu prof. psihologije Dvorka Osmak-Franjić (2008) navodi kako u ured pravobraniteljice za djecu dolazi sve više djedova i baka koji su uskraćeni za susrete i druženja s unucima zbog roditeljske nespremnosti da djeci omoguće kontakte sa širom obitelji, najčešće u slučaju razvoda braka ili prestanka obiteljske zajednice, kao i u slučajima smrti jednog roditelja. Osim toga, djedovi i bake obraćaju se uredu i u ulozi opunomoćenika svoje odrasle djece u rješavanju partnerskog sukoba i tijekom donošenja odluka o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te o načinu na koji će se družiti s roditeljem s kojim ne živi. Također, spomenuta savjetnica pravobraniteljice za djecu izjavljuje kako se u ured javljaju i roditelji koji smatraju kako ih djedovi i bake ograničavaju u njihovom roditeljskom pravu te se pozivaju na štetnost utjecaja djedova i baka na djecu ili čak neprepoznavanje potreba djece koja takve susrete ne žele ili ih se u nekim slučajevima i plaše. Kako bi sud mogao kvalitetnije procijeniti koje je rješenje sukladno dobrobiti djeteta, on će od centra za socijalnu skrb u postupku zatražiti prijedlog i mišljenje, koje centar dostavlja nakon što provede potrebne radnje za izradu takvog prijedloga i mišljenja. Djelatnici socijalne skrbi tada vrše obradu koja uključuje provjeru uvjeta u kojima bi dijete u slučaju susreta i druženja s djedom i bakom boravilo, njihove spremnosti i kapaciteta za organizaciju susreta koji bi bili u interesu djeteta. Valja imati na umu da je dijete jako vezano uz roditelje te da uslijed nedostatka iskustva i emocionalne nezrelosti dijete može doživjeti ovakvu situaciju kao da mora birati između roditelja te djedova i baka. Dijete trebamo zaštititi kako ne bi gledalo ni slušalo sukobe odraslih članova obitelji. Ipak, u postupcima

u kojima se odlučuje o susretima i druženju djeda i bake s unukom, kao i u drugim postupcima u kojima se odlučuje o nekom djetetovom pravu i interesu, dijete, prema Obiteljskom zakonu, ima pravo na prikladan način saznati važne okolnosti slučaja, dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje te biti obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegovog mišljenja, koje će se uzeti u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti. Važno je roditeljima, djedovima i bakama naglasiti da je za cjelokupnu klimu u obitelji važno da sve odrasle osobe preuzmu odgovornost za svoj dio utjecaja na rast i razvoj djeteta i cjelokupno ozračje u kojem dijete odrasta te ih poticati u preuzimanju odgovornosti za nastalu obiteljsku dinamiku.

Djed i baka stalno se trude biti što bolji uzori svome unuku, što više mu biti na raspolaganju za igru i druženje te ga što bolje razumjeti, ali kako bi naučili biti što bolji djed i baka moraju razumjeti kako se djeca razvijaju. Erik Erikson (2009) ponudio je model životnog ciklusa od osam stadija koji prati osam faza emocionalnog razvoja. No, bazirati ćemo se na predškolskom uzrastu te se osvrnuti na prva tri stadija koja prate dijete od rođenja do njegove sedme godine.

5.1. Uloga djedova i baka na odgoj unuka od rođenja od 2. godine

Kada se dijete, u ovom slučaju unuk, rodi sve postaje drugačije. Svi se trude kako bi pomogli roditeljima, a ujedno i malom djetetu da se što bolje razvije te da ga što bolje odgoje. Vrijeme od rođenja do 2. godine života djeteta veoma je važno za dijete kao i za roditelje, u ovom periodu, dijete uči kako razviti povjerenje što je od izuzetne važnosti za daljnji razvoj. Mladi roditelji imaju veliku ulogu kako što bolje odgovoriti na djetetove potrebe jer ukoliko su djetetu želje i potrebe zadovoljene te ako se ono osjeća sigurno tada postaju povjerljivija. Bake i djedovi mogu pomoći tako što su u interakciji s djetetom na način da mu pjevaju, pričaju, nose ga, ali moraju imati na umu da mu moraju dati dovoljno vremena i da ostane sam. Poželjno je da ponekad djedovi i bake u ovom razdoblju pričaju dijete kako bi roditelji djeteta bili malo sami te im time pomogli da svoj brak održe zdravim i sretnim.

5.2. Uloga djedova i baka na odgoj unuka od 2. do 4. godine

Dvogodišnjaci pokušavaju sve raditi sami, ponudimo li im pomoć mnogo puta će nas odbiti uz riječi „mogu sam“. Djedovi i bake u ovom razdoblju trebaju naučiti da su djeca već dovoljno velika da mogu sami jesti, sami se oblačiti, svlačiti, obuvati, da mogu sami uzeti piće, igračku ili raditi nešto što prije nisu. U ovom razdoblju važno je da djedovi i

bake ne rade sve umjesto djeteta što je njima ponekad teško shvatiti jer svoje unuče vide kao malu bebu. U ovom razdoblju veoma je važan autoritet, budući da je u ovim godinama djetetu omiljena riječ „NE“, autoritet treba postojati. Sve što im se kaže oni će nam odgovoriti sa „ne“, ali ovo nije razlog za svađanje. Djedovi i bake mogu pomoći tako što će za razliku od „strogih“ roditelja, nježno i kroz šalu zadržati autoritet i navesti dijete na poslušnost. Također, u navedenom razdoblju dijete uči biti razdvojeno od roditelja, stoga je na djedovima i bakama (ako su u mogućnosti) odvesti dijete na kratki izlet ili u park kako bi se igralo i družilo sa drugim ljudima bez prisustva roditelja.

5.3. Uloga djedova i baka na odgoj unuka od 4. do 7. godine

Djeca su sve samostalnija te osim što mogu neke poslove obavljati sami, mogu i sami planirati kada će, kako što raditi. Osim toga, veoma je bitno dopustiti djetetu da radi nešto što si je isplaniralo kako bi se osjećao korisnim. Uloga djeda i bake u ovom razdoblju je mnogobrojna, najviše mentorska jer su pratnja svom unuku koji još ne može baš sve odraditi sam, osim uloge mentora, djedovi i bake mogu kod unuka poticati neke nove ideje ili ideje za drugačijim rješenjem problema, ali isto tako mogu i biti partneri djeci u raznim projektima. „U ovom razdoblju bitno je dijete shvaćati ozbiljno i poštovati njihove osjećaje.“ (Dujmović, 2008:11)

6. POZITIVAN UTJECAJ DJEDOVA I BAKA NA ODGOJ UNUKA

Sve je više vrtića i škola koji od djece traže mnogo mašte, svakodnevni boravak u prirodi te ih uče pravim vrijednostima života. U vrtiće se sve više uvode drvene igračke, kojih nije mnogo već dijete ima mogućnost pomoću mašte nadodati detalje koji nedostaju. Njeguje se sve više tradicija, djeca uče slova pisanjem prstima po brašnu, mnogo se više pažnje pridaje muzici i izradi instrumenata te je veliki naglasak stavljen na fizičku aktivnost. Sve nabrojano nekada su nas učili djed i baka, smatramo da su svima potrebni jedni takvi djed i baka jer oni osim što nas mogu naučiti naše podrijetlo, tradiciju te poštivanje svega što je u našem okruženju oni nas mogu naučiti kako izraditi igračke, popraviti razbijenu te još mnogo toga. Naime, autorica Veljković (2017) navodi kako ona nije polazila vrtić već da ju je svemu naučila njezina baka s kojom je kuhala, razvlačila tijesto, pisala i crtala po brašnu i zemlji što je za nju tada bila samo igra, ali danas može reći kako ju je baka već tada učila samostalnosti što je na prvom mjestu za dijete prema pedagoginji Mariji Montesori. Bake i djedovi često svoju unučad vode u prirodu, naročito ako imaju vinograd, vrt ili nešto drugo čime se bave, djeci osim zabave i igre prilikom posjete vrtu pružaju mnogo više, prenose im znanje kako se brinuti o biljkama, što je potrebno da bismo dobili zdravu biljku, čemu ona služi, kako se sve može pripremiti za jelo te kada se plodovi biljke sakupljaju, na koji način, koje je boje zreli plod, kojeg je oblika, što je potrebno da bi biljka narasla i dobila plodove itd. Kod bake i djeda nema mnogo igračaka, ali to ne znači da dijete kada boravi kod njih mora sa sobom nositi mnogo igračaka, djed može unuka naučiti kako izraditi igračku, kako se potruditi da igračka ima sve što želimo, može mu pomoći da izradi neki instrument koji će biti samo njegov te na kojem će moći svirati kad god poželi. U vrtićima se također počinje smanjivati broj igračaka jer za dijete nije zdravo da bude „zatrpano“ igračkama upravo zbog toga jer tada ne razvija maštu ni kreativnost, ali kada dijete samo izradi neku igračku ili doda neke detalje na svoju igračku kako bi ona bila ljepša ili imala drugu svrhu, upravo time se aktiviraju misaoni procesi kod djeteta te razvoj kreativnosti. Veljković (2017) navodi kako se baka s njom stalno igrala, najzanimljivija igra joj je bila „Čovječe ne ljuti se“ gdje je naučila kako poraz u igri nije toliko važan i kako se igra uvijek može igrati ispočetka, ako izgubi. Također ju je baka naučila kako mora pažljivo razmisliti prije slijedećeg poteza. Ove vrijednosti dijete ponekad ne uspije usvojiti u predškolskoj ustanovi, ali djedovi i bake će ga zasigurno naučiti tim vrijednostima.

Roditelji zbog odgovornosti odgoja djeteta katkad od djeteta traže nešto čime dijete nije zadovoljno te će tada dijete biti frustrirano, nezadovoljno, tužno ili ljuto. Djed i baka u tim trenucima mogu pomoći djetetu tj. unuku da prebrodi te emocije, pri tome je važno da djed i baka ne dovode u pitanje roditeljevu odluku, već da podrže dijete u njegovom stanju. Prilikom toga dijete jača svoje samopouzdanje te povjerenje u roditelje kao u sigurne vodiče, a samim time jača i povjerenje u djeda i baku kao u nježne i brižne oslonce kome se uvijek mogu povjeriti i obratiti za pomoć. Dakako, važno je napomenuti da djed i baka ne smiju nametati svoj autoritet kako dijete ne bi izgubilo autoritet roditelja već pomoću komunikacije objasniti djetetu kako je uredu ljutiti se, no kako ipak mora učiniti ono što roditelji traže od njega jer je to za njegovo dobro.

Ukoliko djedovi i bake preuzmu odgovornost te usmjere svoju volju da nešto čine i sudjeluju u životu unučadi u dijelovima koji su roditeljima od stvarne pomoći to može znatno poboljšati cijelu dinamiku obitelji. Ne treba zaboraviti da djed i baka ne postoje samo da bi bili podrška djeci i roditeljima već da su to ljudi koji su puno dali u životu svog djeteta i kojima vrijedi iskazati zahvalnost tako što ćemo poštivati ono što je njima važno, uvažavajući njihove potrebe, njihovo pravo na odmor i samoću te brinući se za njih. Upravo tim ponašanjem iskazujemo poštovanje prema djedovima i bakama te učimo dijete da čini isto. To će dijete zapamtiti te činiti isto jednog dana kada njihovi djedovi i bake postanu stari i nemoćni prisjećajući se užitka koji su kao mališani osjećali bacajući se u naručje brižnih im baka i djedova. (Psihološki razvojni centar , 2013.)

Odgojiteljica Višnja Vekić Kljaić (2008) navodi kako su djed i baka veoma bitni za socijalni, emocionalni i mentalni razvoj djeteta te da su oni djetetu vrijedniji od cijelog sela, dadilja, jaslica i stručnjaka za djecu. Djedovi i bake zanimljive su djeci jer vole slušati različite priče iz njihova života, obožavaju pretraživati bakine ormare i škrinje, gledati stare fotografije, oblačiti se u njihovu odjeću te na taj način istraživati i upoznavati povijest svoje obitelji.

Špan (2008) smatra kako posjeti unuka djedovima i bakama ne potječu samo u jedenju bakinih kolača ili nekim drugim nježnostima, ponekad se ti posjeti odnose na poučavanje stranog jezika djeda ili baku, rad na računalu, igranje nekih igara ili traženje nekih podataka na internetu što za dijete ima izuzetnu vrijednost jer se smatra vrlo važnim kada uči nešto djeda ili baku.

Djedovi i bake uvelike pomažu roditeljima u uzdizanju djeteta, pomažu im na temelju svog iskustva, prilikom pružanje podrške u stvaranju karaktera djeteta te su od velike važnosti za dijete jer im ukazuju kako su oni fleksibilne osobe od povjerenja. Djedovi i

bake pozitivno utječu na dijete kada mu prenose obiteljsku tradiciju, prilikom usađivanja dobrih manira te utječu na dijete kao svojevrsni autoritet, naravno, ne u cijelosti. Dijete uz pomoć djedova i baka lakše prolazi kroz određene faze odrastanja. U nedostatku roditeljske brige i prisutnosti, djedovi i bake su uvijek dobra utjeha, ali ni pod koji slučaj nisu zamjena za roditelje. Dijete uz slušanje priča djedova i baka uči o svom podrijetlu, obitelji i same prošlosti koja je veoma važan faktor svake osobe kako bi prije svega upoznalo sebe, a zatim svoju obitelj te povijest svoje obitelji. O povijesti obitelji doznaju upravo kroz priče djedova i baka, djeca veoma vole kada im djed i baka pričaju o svom životu kad su oni bili djeca ili pak kad su njihovi roditelji bili djeca. Djed i baka, iako su možda još zaposleni, prije će pustiti sav posao i posvetiti se unuku nego što to čine roditelji, zato što znaju koliko je važno saslušati dijete i provoditi s njime vrijeme. Također, djed i baka provode mnogo više vremena sa unucima igrajući razne društvene igre te učeći djecu kako se radi neki posao što može biti veoma zanimljivo. Psihologinja Mia Roje (2012) navodi kako djedovi i bake veoma pozitivno djeluju na djetetov socijalni, emocionalni i psihički razvoj te čine optimalnu zamjenu za roditelje u vrijeme njihove odsutnosti. Ipak, kad kažemo da djedovi i bake mogu zamijeniti roditelje to ne mislimo doslovno jer roditelje nitko ne može zamijeniti pa čak ni njihovi roditelji. Djedovima i bakama ponekad možemo dopustiti da „glume“ roditelje unuku jer oni to rade iz najboljih namjera, ali time ne smijemo izgubiti autoritet nad djetetom te ne smijemo zbuniti dijete.

Brlas (2013; prema Radetić-Paić, 2013) navodi kako je povezanost odnosa unučadi s bakama i djedovima kao i dobrobiti između unuka i baka i djedova od velikog značenja. Bake i djedovi, naime, odgovaraju unuku upravo zbog sporijeg životnog ritma ali i neprocjenjivog životnog iskustva. Dok, Brlas (2013; prema Plavšić, 2013) navodi kako su unuci također veoma važni za djedove i bake, druženje s unucima pozitivno utječe na njihovo mentalno zdravlje, emocionalni razvoj i proširenje vlastite ličnosti, ali i zdravlje koje im zasigurno poboljšava druženje s unucima.

Djedovi i bake svakako pozitivno utječu na unučad, uče ih mnogim moralnim kvalitetama, kao što su: poslušnost, dobrotu, poštovanje roditelja i starijih, pravednost, iskrenost, odgovornost, ljubav prema obitelji, životinjama i prirodi. Osim toga djedovi i bake uče raznim životnim znanjima i vještinama poput pečenja kruha i kolača, kuhanju, pletenju, šivanju, izrađivanju raznih stvari, upotrebi alata, popravcima, vožnji bicikla. Ali i unuci mnogo toga mogu naučiti djedove i bake, mogu ih naučiti kako se služiti računalom, mobitelom, mogu im omogućiti da se ponovno nauče igrati.

7. NEGATIVAN UTJECAJ DJEDOVA I BAKA NA ODGOJ UNUKA

Problem pri odgoju djeteta može nastati kada se djedovi i bake počinju uplitati u odgoj unuka, tj. kada preuzmu roditeljsku ulogu smatrajući da njihovo dijete (u ovom slučaju roditelj) pogrešno odgaja svoje dijete. Time može doći do svađa između roditelja djeteta te djedova i baka što može omesti djetetovu psihosocijalnu prilagodbu. Djetetu trebaju jasne smjernice u odgoju koje se mogu narušiti ukoliko dođe do svađe roditelja te djedova i baka. U tom slučaju dijete može razviti nesigurnost i nervozu te vidljivo manipulirati roditeljima što se kasnije teško može popraviti. Osim toga, dijete tada bira strane, jako voli roditelje, ali isto tako mnogo mu znače djed i baka stoga je veoma zbunjeno i ne zna kako se ponašati pa je često nemirno i ne sluša upute te ne poštuje pravila.

Do promjene uloga djedova i baka i roditelja dolazi upravo zbog manjka kvalitetnog slobodnog vremena za dijete od strane roditelja, zbog prezaposlenosti roditelja te nemarnih roditelja, nadalje, pri nametljivosti djedova i baka pri odgoju djeteta, kada djedovi i bake podilaze djetetovim hirovima te ostalo. Djedovi i bake negativno utječu na unučad kada se postave prema njemu kao totalni autoritet čime dijete prestaje poštivati roditelje, pojavljuje se devijantno ponašanje upravo zbog toga jer dijete ne može odlučiti što je dobro za njega te koga treba slušati čime se gubi kvalitetan odnos roditelj-dijete. Također, miješanje djedova i baka u odgoj unuka kao totalnog autoriteta može se dogoditi kada djedovi i bake ne shvaćaju i ne poštuju odluke koje su donijeli djetetovi roditelji, te ne dopuštaju da roditelji uče na svojim greškama. Negativan utjecaj na djetetovo ponašanje imaju djedovi i bake koji popuštaju djetetu u svemu, što vodi do lošeg utjecaja na dijete i njegov proces sazrijevanja pri čemu izostaje i kvalitetan i normalan odnos s vršnjacima. Prekomjerno druženje unučadi s takvim djedovima i bakama stvara kod djeteta probleme u komunikaciji te se tada javlja pojam razmaženo dijete. Razmaženo dijete je svako dijete kojem popustimo nekoliko puta u njegovim hirovima, tada ono postane svjesno kako može manipulirati nama stoga svakog puta pokušava doći do onoga što želi.

Osim toga, djedovi i bake mogu iz osjećaja manje vrijednosti te smatrajući da više nisu toliko potrebni drugim članovima obitelji, s unucima razviti takvu vrstu povezanosti da im sve popuštaju i s njima se „udružuju“ protiv roditelja, što za dijete nije nikako dobro jer dijete tada gubi jaku povezanost s roditeljem te je zbunjeno, ne zna kome se i kada obratiti te tko mu zapravo želi dobro. U većini se slučajeva gubi roditeljski autoritet jer mu više odgovaraju djed i baka zbog popustljivog načina odgoja.

Jedan od problema može biti kada roditelji dijete uče dva jezika, npr. kada su mu roditelji iz različitih država, tada se djedovi i bake mogu osjećati isključeno, tj. svoje vlastite unuke smatraju kao strance jer ne razumiju jezik kojim pričaju. Osjećaju da gube svoju ulogu upravo zbog toga jer sa unukom ne mogu ostvariti potpunu komunikaciju. Moguće je da tada djedovi i bake počnu odgovarati roditelje od učenja unuka dva jezika ukazujući im na moguće govorne poteškoće i probleme te nedovoljno razvijene kognitivne vještine. Isto tako, djedovi i bake sa očeve kao i sa majčine strane, od djeteta očekuju besprijekornost u govoru njihova jezika, što za dijete predstavlja veliki teret i stres jer dijete nije spremno besprijekorno govoriti dva jezika te ih često miješa. Prirodno je da će svaki čovjek tražiti odraz sebe u svojoj djeci i unučadi, pa je razumljivo da će većina djedova i baka zbog straha da im kulturne razlike i jezične barijere to onemogućavaju, razviti negativan stav prema drugom jeziku smatrajući kako se dijete udaljava od njihove tradicije, jezika, običaja i kulture. Baždarić (2015) smatra kako to može dovesti do mnogih konflikata unutar obitelji, ali isto tako može biti i korisno ne samo za dijete već za cijelu obitelj. Postoji još jedan problem u govoru djeteta, ukoliko se dijete često druži sa djedom i bakom koji govore dijalektom dijete može poprimiti taj način govora te kasnije ima posljedice kada krene u predškolsku ustanovu te školu.

Nova istraživanja navode kako su djedovi i bake potencijalni rizik za zdravlje svojih unuka te da mogu povećati mogućnost da djeca obole od raka. Istraživanje koje zagovara ovakav stav provelo je sveučilište u Glasgowu na osnovu podataka iz 56 studija provedenih u 18 zemalja. Svoje stavove opravdavaju tako što navode kako djedovi i bake unucima često daju slatkiše i ostalu nezdravu hranu, visokokaloričnu hranu te djecu izlažu dimu cigareta i pasivnom pušenju, što u kasnijoj dobi znatno povećava rizik od mnogih bolesti. Iako djedovi i bake imaju dobre namjere te slatkiše unuku daju kao nagradu, u većini im slučajeva znatno štete. Osim toga, poznato je da je u svijetu sve više pretile djece što također nameću djedovima i bakama jer ih pretjerano hrane. U ovome je pozitivno što će djeca kod njih uglavnom jesti kuhani obrok no negativno je što je taj obrok sastavljen od nezdravih namjernica. (Matić, 2017) Djetetu je važno da se često druži sa svojim djedovima i bakama te ukoliko nije u mogućnosti otići kod njih dobro je da na bilo koji drugi način komunicira s njima. Ipak, previše prisutnosti bake i djeda na dijete može utjecati i negativno. Opće je poznato da baka i djed uživaju sa unucima te da im dopuštaju i pružaju sve ono što nisu bili u mogućnosti pružiti svom djetetu jer su imali previše obaveza, stoga bi ovaj opušteni

odgoj mogao kod unuka postići razmaženo dijete koje ne poštuje autoritet roditelja. Zbog čega djedovi i bake često dolaze u sukobe sa roditeljima, zato je veoma bitno da djedovima i bakama kao i unucima (tj. djeci) naglasimo pravila kojih se moraju pridržavati. Naročito ako borave mnogo vremena zajedno, ali izricanje tih pravila ne smije biti izrečeno kao prijetnja ili naredba već kao molba. Mogli bismo zajedno s djetetom ispred djedova i baka ponoviti kada mora otići u krevet, koliko slatkiša smije jesti i kada, kako se treba ponašati za stolom ili u dnevnom boravku, na taj bismo način i djetetu i bakama i djedovima dali do znanja da su i jedni i drugi naučili pravila koja se moraju pridržavati.

8. KAKO SPRIJEČITI NESPORAZUME I SVAĐE?

Dolaskom djeteta na svijet veoma je važno za roditelje da prvenstveno sami shvate jasnu razliku između roditeljske uloge i uloge djedova i baka te moraju biti spremni preuzeti odgovornost za odgoj svog djeteta. Što svakako podrazumijeva da roditelji moraju biti u stanju zauzeti se za sebe te da su u odnosu na svoje roditelje ravnopravni. Ukoliko dođe do konflikta, od presudne je važnosti definirati da je roditelj taj koji donosi odluke i koji ima glavnu ulogu u odgoju djece. Također, važno je definirati i uloge ostalih članova obitelji, pa tako i djedova i baka. Rješenje konfliktne situacije može se popraviti komunikacijom koja treba jasno izražavati što se od djedova i baka očekuje te na koji način oni odgajaju svoje dijete.

Ukoliko ne možemo izbjeći svađu, svakako ju možemo odgoditi kako dijete ne bi bilo prisutno dok se odrasli svađaju te nikada djetetu ne smijemo govoriti loše o nikome, a naročito ne o njemu važnim ljudima kao što su u ovom slučaju djed i baka. Ukoliko su roditelji posvađani sa svojim roditeljima, djetetu to ne smijemo dati do znanja te mu moramo pričati o njima, govoriti mu kako ga vole te ih često kontaktirati kako dijete ne bi izgubilo vezu sa njima. U današnje vrijeme to je lako izvedivo, jer napretkom tehnologije djeda i baku možemo pozvati bilo kada, možemo ih zvati i preko web kamere kako bi vidjeli dijete ukoliko nismo u mogućnosti otići kod njih. Djetetu je to veoma zabavno te prilikom takve komunikacije uviđa da im je stalo do njega.

Unuče djedu i baki daje pravo postojanja i pruža im novi smisao života čime se povećava njihova životna radost. Budući da djedovi i bake neizmjereno vole svoju unučad vrlo često dolazi do pretjerane brige, tako da je važno napomenuti kako jednom riječju možemo spriječiti mnoge nesuglasice, a to je „suzdržljivost“. Djed i baka mogu zaista uživati sa svojim unucima ako se pomalo suzdržavaju i ako ponajprije saslušaju kako njihova djeca sebi zamišljaju život sa svojim mezimcem. Ljubazna je suzdržljivost zbog toga prvi i osnovni preduvjet da bi se ostvario sklad između djedova i baka te njihove odrasle djece, što je dakako uvijek od velikog značenja i za unuče. „Bake i djedovi bi trebali biti svjesni da njihova sreća s unucima ovisi o njihovoj vlastitoj suzdržljivosti.“ (Mevas, 1996:14)

Neke od najčešćih grešaka kako djeda i bake tako i roditelja je nerazumijevanje važnosti dobrog odnosa jednih s drugima. I iako je održati taj odnos zapravo najteže, upravo je on temelj odnosa s unucima.

9. INTERVJU

Način prikupljanja podataka putem razgovora naziva se intervju. Intervjui nam služe kako bismo doznali nešto o nekoj temi, ispitivanjem ispitanika možemo doznati mnogo toga te jasno iskazati njegov stav. Budući da je intervju danas stručnjacima bitan dio posla, kako bi on bio uspješan voditelj intervjua mora se dobro pripremiti te mora imati dobru podlogu. (Zelenika, 1998) Postoji slobodni, standardizirani, individualni te grupni intervju, razlika je u samom pristupu tj. pripremi intervjuiranja osobe. Ukoliko unaprijed pripremimo pitanja te se držimo striktno njih i od ispitanika tražimo da odgovori na njih, u tom slučaju to je standardizirani intervju. Dok, ukoliko pitanja unaprijed napišemo samo kao smjernice, a ispitaniku kasnije postavljamo dodatna pitanja, ovisno o razvoju razgovora tada je to slobodni ili ne standardizirani intervju. Individualni intervju je sličan slobodnom i standardiziranom intervjuu, primjenjuje se u intervjuiranju samo jedne osobe što ga dakako čini kvalitetnijim od grupnog intervjua.

Cilj istraživanja u ovom završnom radu bio je ispitati roditelje primjećuju li promjene ponašanja kod svoje djece nakon druženja s djedovima i bakama. Kako djedovi i bake utječu na odgoj unuka, koje su prema njihovom mišljenju pozitivne, a koje negativne strane djedova i baka naspram djeteta tj. unuka.

Standardizirani intervju proveden je s roditeljima 6. rujna 2018. Odabrali samo ovu metodu prikupljanja informacija upravo zbog toga jer smo željeli uvidjeti mišljenja roditelja o utjecaju djedova i baka na odgoj unuka. Te zapaziti kako oni razmišljaju kada dijete ostave kod djeda i bake na čuvanje.

Za potrebe istraživanja posebno su osmišljena pitanja koja će se provoditi prilikom intervjuiranja roditelja. Intervju sadrži 10 pitanja:

1. Koliko godina ima vaše dijete?
2. Žive li djed i baka zajedno s Vama i vašim djetetom? (Zajedničko kućanstvo)
3. Boravi li često kod djeda i bake? Koliko puta tjedno?
4. Primjećuje te li promjene u djetetovu ponašanju nakon što se vrati od susreta s djedom i bakom? Što konkretno primjećujete?
5. Smatrate li da unatoč tim posljedicama djeca trebaju vrijeme provoditi s djedom i bakom? Zašto?
6. Koliko je po Vašem mišljenju poželjno da dijete provede vremena s djedom i bakom?
7. Što dijete najčešće radi kod djedova i baka? Igra li se ili je uključen u kućanske poslove?
8. Koje su pozitivne strane tj. pozitivan utjecaj djedova i baka na odgoj Vašeg djeteta?

9. Koje su negativne strane tj. negativan utjecaj djedova i baka na odgoj Vašeg djeteta?
10. Što biste poručili djedovima i bakama vezano za odgoj Vašeg djeteta?

Prvi intervju provela sam s majkom djeteta koje ima 3 godine i 8 mjeseci. Navela je kako djed i baka ne žive zajedno s njima u kućanstvu te kako ga djed i baka ne čuvaju često. Također napominje kako bi voljela da se dijete češće druži sa djedom i bakom te kako bilo bi idealno da se viđa sa djedom i bakom barem jednom tjedno. Također, majka djeteta smatra kako je veoma poželjno da dijete bude kod djeda i bake bez roditelja kako bi steklo povjerenje u djedove i bake, ali samim time i u roditelje te se tako uči biti odvojeno što mu kasnije mnogo pomaže pri upisu u predškolsku ustanovu. Majka napominje kako prilikom dolaska kući nakon susreta sa djedom i bakom dijete iskazuje nervozu, ali također smatra kako unatoč tome dijete treba provoditi vrijeme sa djedom i bakom. Majka djeteta govori kako je poželjno da se dijete druži sa djedom i bakom jer oni imaju više strpljenja i vremena koje treba posvetiti djetetu. Za pozitivne utjecaje djedova i baka na odgoj svog djeteta majka navodi kako je dijete boravkom kod njih mnogo samostalnije, nauči mnogo (lakših) kućanskih poslova te kako ga djed i baka nauče nečem što ona i njezin suprug nisu u prilici, poput nove pjesmice koja je stara, a samim time čuvaju tradiciju te uče dijete kulturi. Pod negativne utjecaje djedova i baka navodi kako ga u većini slučajeva mnogo razmaze tako što mu dopuštaju da radi sve što hoće te kasnije roditelji imaju problema dovesti dijete opet na staro. Majka poručuje djedu i baki da mu manje popuštaju, a da više rade s njime. Jer kada dođe kući roditelji su ti koji se moraju boriti s posljedicama djedovog i bakinog razmazivanja unuka.

Drugi intervju provela sam sa majkom djeteta s posebnim potrebama, dijete ima 5 godina i 3 mjeseca. Majka navodi kako djed i baka ne žive u istom kućanstvu kao oni, ali čuvaju dijete dva do tri puta tjedno po nekoliko sati, a barem jedan vikend dijete prespava kod njih. Majka navodi kako dijete dolazi sretno nakon susreta s djedom i bakom, ponosno priča što je radio s njima, gdje je bio te kako se osjećao. Ukoliko dijete bude dulje sa djedom i bakom (preko vikenda) tada ga malo razmaze, dijete se vrati bez poštivanja autoriteta i pravila, ali se veoma brzo ponovno prilagodi. Također, navodi kako je poželjno da djed i baka često brinu o unuku, roditelji tada imaju vremena za sebe, a djed i baka zajedno s unukom stvaraju posebnu vezu koja je veoma jaka. Nadalje, majka navodi kako kod djeda i bake dijete je češće zaokupljeno kućanskim poslovima te je s djedom u radionici, dok se kod kuće mnogo više igra igračkama što je dakako pozitivan utjecaj odgoja na dijete. Poručuje djedu i baki kako im je mnogo zahvalna te da samo tako nastave.

Treći intervju proveden s ocem dječaka (6 godina i 3 mjeseca) koji navodi kako djed i baka žive zajedno s njima u kućanstvu te vrlo često čuvaju unuka. Kod djeteta primjećuje vrlo pozitivne promjene, dijete je samostalnije, posprema za sobom, pomaže u kućanskim poslovima, ukoliko se druži s bakom. Dok je primijetio kako kada ostane sam s djedom, dječak ne želi slušati roditelje, želi biti samo blizu djeda te nema nikakvog reda. Smatra kako mu djed previše popušta, nema nikakvog autoriteta, te iskazuje kako boravak s djedom osmišljava i vodi dijete, dok djed samo trči za njim. Djed nije pretjerano zainteresiran za odgoj svog unuka, napominje kako je smatra da je to došlo zbog nedovoljno bliskih odnosa s njegovom ženom tj. nevjestom. Smatra kako svakako postoje pozitivne i negativne strane prilikom druženja djeda i baka s unukom, te uvijek prevagnu pozitivne strane, iako se djed iskazao loš prilikom utjecaja na dijete, on djetetu ipak pruža utočište te neograničenu slobodu što je djetetu ponekad potrebno kako bi malo „odmorilo“ od pravila.

10. ZAKLJUČAK

Uloga djedova i baka u odgoju unuka je mnogobrojna, djedovi i bake unuku mogu biti mentori, učitelji, suigrači, živa veza sa povijesti gdje uče o svojim precima, a samim time i poštivanjem povijesti te starijih ljudi. Djed i baka, kao što smo mogli vidjeti iz ovog rada mnogo utječu na unuka te je njihova veza vrlo emotivna i snažna. Djedovi i bake unučad mogu naučiti svemu, oni su im kao „drugi roditelji“, te upravo zbog takve snažne veze i viška slobodnog vremena, djedovi i bake mogu jasnije razumjeti djetetove potrebe od roditelja. Mogu kvalitetnije provesti vrijeme s njim te se više igrati, više izrađivati razne stvari te mu na mnogo načina pridati više pažnje što djetetu dakako odgovara. Osim svega toga, djed i baka mogu na unuka utjecati i negativno, mogu ga pretjerano maziti, dati mu previše slatkiša, mogu prema unuku uspostaviti toliki autoritet da dijete više ne poštuje autoritet roditelja. Stoga, zbog nesuglasica oko odgoja djeteta između roditelja i djedova i baka može biti vrlo zapetljan te može dovesti i do velikih svađa. Ukoliko se to dogodi, vrlo je važno da roditelji razgovaraju s djedovima i bakama, da se nikada ne svađaju ispred djeteta te da svađu svedu na minimum. Važna je dobra i otvorena komunikacija između roditelja i djedova i baka. Uzajamno poštovanje i dobra suradnja su ključ dobrog odnosa. Jasno postavljanje roditeljskog autoriteta kao primarnog, a utjecaj djedova i baka kao sekundarnog čimbenika u odgoju djeteta. Djedovi i bake vole svoju unučad, vole ih toliko da ponekad čine loše stvari za njihov odgoj, kao što su udovoljavanje djetetu oko svih njegovih hirova, daju mu sve što poželi, oblače ga, obuvaju te mu ne omogućavaju da stječe samostalnost. Kako god djedovi i bake utječu na unuka, vrlo je važno da roditelji shvate koliko je važno da djedovi i bake provode vrijeme s unucima jer je to jedna posebna veza koja će se kasnije na dijete u adolescenciji odraziti veoma pozitivno. Osim što djedovi i bake mogu nečemu naučiti unuka, također može i unuk nečemu naučiti djeda ili baku, što djetetu daje iznimnu važnost te se osjećaja vrijednim i posebnim.

Nakon intervjuiranja roditelja možemo zaključiti kako su djedovi i bake veoma biti koliko roditeljima toliko i djeci tj. unucima. Boravkom djeteta kod djeda i bake svi članovi obitelji dobivaju nešto pozitivno. Djed i baka upoznaju svoje unuke, uče ih tradiciji te poštivanju starijih, imaju više vremena i strpljenja te su mnogo blaži prema njima od njihovih roditelja, ali isto tako znaju kada trebaju biti stroži te mogu unuka naučiti mnogo toga. Unuci tada rade na povjerenju, nauče mnogo kućanskih poslova i ostalih lakših poslova koji su važni za njihov daljnji razvitak. Roditelji prilikom boravka njihova djeteta kod djeda i bake mogu imati više slobodnog vremena za sebe, mogu se

posvetiti braku ili obaviti poslove koji su im važni. Iako postoje i negativne strane utjecaja djedova i bake na unuke, roditelji poručuju kako je važno da dijete često viđa svoje djedove i bake te zajedno s njima uči što je obitelj. Osim toga, roditelji mogu biti sigurni kako je njihovom djetetu dobro i koliko je sretno i zbrinuto kod djeda i bake, bolje nego bilo gdje drugdje.

Možemo zaključiti kako su djedovi i bake veoma važni u životu unuka te kako god oni utjecali na dijete, nikada im ne smijemo zabraniti da provedu neko vrijeme zajedno, te moramo imati na umu kako su roditelji ti koji su prvi kojim se obratimo kada imamo neko pitanje vezano za dijete ili sam odgoj djeteta. Upravo zato što su roditelji prvi i glavni odgojitelji vlastite djece i na tom području imaju temeljnu ovlast, oni su odgojitelji jer su roditelji. Roditelji, naime, nisu u stanju sami zadovoljiti sve zahtjeve cijelog odgojnog postupka, a posebno kada je riječ o obrazovanju i širokom području uključivanja u društvo i socijalizaciju, zato imamo djedove i bake koji postepeno s unucima stvaraju interakciju, a samim time bolju socijalizaciju djeteta.

Djeca nikada nisu bila dobra u slušanju odraslih, ali nikada nisu propustila da ih imitiraju. James Baldwin

11. POPIS LITERATURE :

1. Bachay, J. B., Buzzi, B. M. (2011): *When grandpa become mom and dad: engaging grandfamilies in clinical practice*
2. Badurina, S. (2017) *Utjecaj rastave braka na dijete*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
3. Baždarić, T. (2015): *Obitelj pred izazovima dvojezičnosti: zablude i istina o učincima istovremene dvojezičnosti na djecu i obitelj* - Gimnazija Vladimira Nazora Zadar – Stručni članak, 15.5.2015
4. Beebe, M., Duncan, S.F., (2006): *Importance of Grandparents to their grandchildren, School of Family Life, Birgham Young Unicersity*
5. Bognar, B. (2000): *Čovjek i odgoj*, Osijek
6. Brlas, J. (2013) *Bake i djedovi – od sigurne luke djetinjstva do čuvara društva*, Osnovna škola Vladimira Nazora – Krnica
7. Buljan Flander, G., Karlovi, A. (2004) *Odgajam li dobro svoje dijete?* Zagreb, Marko Marulić usluge d.o.o.
8. Bungić, M. (2017): *Dječje perspektive o roditeljskim postupcima u odgoju – diplomski rad*, 2017, Osijek – Sveučilište J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet
9. Carson, L., (1996) *The essential grandparent, Deefield Beach: Health Communications, Inc.*
10. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006) *Psihologija braka i obitelji*, Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga
11. De Toledo, S. i Edler Brown, D. (1995) *Grandparents as Parents: A Survival Guide for Raising a Second Family*. New York: The Guilford Press.
12. Dujmović, M. (2008) *Tata, mama, postajete djed i baka*, Dijete Vrtić Obitelj, broj 52. – ljeta 2008., Rijeka
13. Erceg, N., Vodopija K. (2017) *Moj djed i baka: Dijete i roditelj – časopis za roditelja*, jesen/zima 2017, broj 4
14. Fetsch, R. J. i Jacobson, B. *Grandparents: As Parents*. Colorado State University – Extension, dostupno na: <http://extension.colostate.edu/topic-areas/family-home-consumer/grandparents-as-parents-10-241/> (posjećeno:12.8.2018.)
15. Franović, M. (2015) *Citat tjedna*, dostupno na: <http://stiljeta.net/citat-tjedna-by-martina-obitelj/> (posjećeno: 11.08.2018.)

16. Glavin, M.L. (2008): *Povezivanje s bakama i djedovima*, Dijete Vrtić Obitelj, broj 52. – ljeta 2008., prevela Dunja Flegar; dostupno na: file:///C:/Users/Milica/Downloads/52_DVO_6_Povezivanje_s_bakama_i_djedovi_ma.pdf (posjećeno: 26.07.2018.)
17. Hrpka, H. prof. psihologije, *Uloga bake i djeda* Dostupno na: <http://www.pjesmicezadjecu.com/mamin-kutak/uloga-bake-i-djeda.html#ixzz5NxpV5Skd> (posjećeno: 15.08.2018.)
18. Hrvatski jezični portal, dostupno na: <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (posjećeno: 06.07.2018.)
19. Janković, J. (2008.) *Obitelj u fokusu*, Zagreb: Etcetera
20. Janković, J. (1995) *Teorijska promišljanja o obitelji*, Društvena istraživanja. 4(4-5);433-449
21. Janković, J., Bleženka, S., Lubotina, D. (2004) *Kvaliteta obiteljskih odnosa u seoskim i gradskim obiteljima*, - *Sociologija sela* – časopis za Istraživanja prostornog i sociokulturnog razvoja, broj 163/164, str. 1-229, Zagreb
22. Jeđud, I., Marušić, D. (2005) *Način života u obitelji iz perspektive djece i mladih*, Znanstveni rad
23. Juul, J. (2002) *Razgovori s obiteljima: perspektive i procesi*, Zagreb, Alineja
24. Katana, E. (2017), *Psihologinja savjetuje: Kakva treba biti uloga baka i djedova u odgoju djece*, dostupno na <https://www.tportal.hr/lifestyle/clanak/psihologinja-savjetuje-kakva-treba-bit-ulo-ga-baka-i-djedova-u-odgoju-djece-20170919> (posjećeno 5.07.2018.)
25. Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu – roditelji, vršnjaci, učitelji kontekst razvoja djeteta*, Jastrebarsko: Naklada Slap
26. Koračević, K. (1995) *Dinamika suživota mladih i starih u obitelji*, Izlaganje na znanstvenom skupu, *Obnovljeni život* – časopis za religioznu kulturu, 6/1995, Zagreb
27. Kuna, V. (2017) *Moj posao s djedom*, *Dijete i roditelj* – časopis za roditelje, jesen/zima 2017, broj 4
28. Maleš, D. (2005). *Odgoj za demokraciju u ranom djetinjstvu: priručnik za rad s djecom predškolske dobi na usvajanju humanih vrijednosti*, Zagreb: Udruženje Djeca prva
29. Maleš, D. (2012). *Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima*, *Dijete, vrtić i obitelj*. 18 (67); 13-15

30. Matić R. (2017): *100 posto; Šokantno istraživanje – Djedovi i bake štete zdravlju unuka i povećavaju rizik da oni dobiju rak* – voditeljica istraživanja Stephanie Chambers 15.11.2017., dostupno na:
<https://100posto.hr/zivot/djedovi-i-bake-stete-zdravlju-unuka-i-povecavaju-rizik-da-oni-dobiju-rak>, posjećeno: 23.07.2018.)
31. Meves, C. (2006) *Abececa za bake i djedove*, Đakovo, Nipos – Osijek
32. Mikulec, S. (2017) *Dobri „duhovi“ prošlosti*; Dijete i roditelj – časopis za roditelje, jesen/zima 2017., broj 4
33. Moro, Lj., Moro N., I. (2010) *Odnos više generacija u obitelji*, Zagreb; dostupno na:
file:///C:/Users/Milica/Downloads/Moro_Relationship_of_several_generations_within_a_family.pdf (posjećeno: 01.08.2018.)
34. Pantley, E: (2002) *Savršeno roditeljstvo – ABC odgoja djeteta*, Zagreb, Mozaik knjiga
35. Pavlović, K. (2016) *Komunikacija između roditelja i djeteta*, Pula, Završni rad – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
36. Psihološki razvojni centar (2013.) *Djedovi i bake – sigurna luka djetinjstva*, dostupno na: <https://www.pitajmamu.hr/clanak/djedovi-i-bake-sigurna-luka-djetinjstva/> (posjećeno 8.8.2018.)
37. Obiteljski zakon, Narodne novine 103/15, na snazi od 01.11.2015. godine
38. Osman - Franjić, D. (2008): *Pogled iz ureda pravobraniteljice za djecu* - Dijete Vrtić Obitelj 18 broj 52 ljeta 2008.
39. Rosić, V. (1998) *Obiteljska pedagogija*, Rijeka
40. Rosić, V. Zloković, J. (2002) *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*, Rijeka: Graftrade.
41. Rosić, V. (2005) *Odgoj obitelj škola*, Žarar, Rijeka, 2005.
42. Sanković, A. (2016) *Njegovanje tradicionalnog plesa i glazbe u ustanovi predškolskog odgoja*, Čakovec, Sveučilište u Zagrebu
43. Skopljak, E. (2008), *Koliko su različiti moji nono i nona*, Dijete Vrtić Obitelj, broj 52. – ljeta 2008. Dječji vrtić „Matulji“
44. Skok, P. (1971) Etimologijski rječnik, dostupno na:
<https://ia800304.us.archive.org/28/items/EtimologijskiRjecnikHrvatskogallSrpskogaJezika/PetarSkok-EtimologijskiRjecnikHrvatskogallSrpskogaJezika.pdf>
 (posjećeno: 25.06.2018.)
45. Stevanović, M. (2000) *Obiteljska pedagogija*, Varaždinske toplice

46. Sylvie de Toledo, Deborah Edler Brown (1995) *Grandparents as parents – A Survival Guide for Raising a Second Family*
47. Špan, M. (2008), *Treća životna dob danas*, Dijete Vrčić Obitelj, broj 52 – ljeto 2008.
48. Vasta, R., Haith, M.M., Miller S.A. (2005.): *Dječja psihologija* – Naklada Slap
49. Vekić Kljaić, V. (2008) *Kad cijelo selo odgaja dijete*, Dijete Vrčić Obitelj, broj 52. – ljeto 2008., Osijek
50. Veljković, N. (2017) *Nisam išla u vrtić: Mene je životu naučila baba!* Dostupno na: <http://mislipozitivno.com/nisam-isl-a-u-vrtic-mene-je-zivotu-naucila-baba/> (posjećeno: 25.08.2018.)
51. Vukasović, A. (1994) *Obitelj – vrelo i nositeljica života*, Zagreb: Hrvatski katolički zbor „Mi“
52. Zelenika, R. (1998) *Metodologija tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela* – treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka

12. POPIS TABLICA:

Tablica 1 Prisutnost djeda/bake ovisno o veličini mjesta	9
--	---

13. SAŽETAK

Odgoj djeteta je veoma složen i odgovoran zadatak u životu. Prilikom odgoja djeteta najvažniji su roditelji koji donose sve važne odluke vezane za odgoj djeteta, ali osim roditelja u odgoju sudjeluju i mnogi drugi od kojih se izdvajaju djed i baka djeteta. Budući da su djed i baka veoma bliski s unukom te vrlo mnogo vremena provode s njim možemo reći kako su oni jako važni za rast i razvoj djeteta tj. unuka. Djeca koja se druže sa svojim djedovima i bakama vrlo su opuštena, emocionalno su jako povezana s djedom i bakom što se kasnije znatno očituje u adolescentskoj dobi kada ne pokazuju mnogo agresivnosti. Djed i baka veoma vole svog unuka te se prema njemu ponekad ponašaju kao prema svojoj djeci što u većini slučajeva dolazi do nesuglasica između roditelja i djeda i baka djeteta. Djed i baka mogu dijete previše razmaziti tako što mu sve popuštaju, daju mu sve što traži te također mogu zbog osjećaja manje vrijednosti početi mnogo pažnje posvećivati unuku te se tako udruživati s njime protiv roditelja prilikom čega dijete gubi roditeljski autoritet. Sve ove stvari mogu dovesti do nesuglasica između odraslih te mnogih svađa, pri čemu je od iznimne važnosti da se odrasli smire te da se nikako ne svađaju u prisustvu djeteta, već to odgode za vrijeme kada dijete nije u blizini. Druženje s djedom i bakom ima i pozitivne strane na odgoj unuka, unuk boraveći kod bake i djeda shvaća važnost u odnosu sa starijima, uči kako se kuha, popravlja neki stroj, čisti kuća te mnoge druge važne vrijednosti koje djed i baka nesvjesno nauče djecu.

Ključne riječi: djed, baka, odgoj, unuk

14. ABSTRACT

The role of grandparents in bringing up their grandchildren

Child-rearing is a very complex and responsible task in life. When rearing a child, the most important element are parents, who make all the important decisions regarding the child's upbringing. However, there are many others who participate in a child's upbringing, with grandparents particularly standing out. Since grandparents are very close with their grandchild and they spend a lot of time together, we can say that they are very important for the growth and development of the child, that is, their grandchild. Children who socialize with their grandparents are very relaxed and very close to them emotionally, which later becomes noticeable in adolescence, when they rarely exhibit aggression. Grandparents love their grandchildren and sometimes they behave as the child is their own, which, in most cases, leads to disagreements between parents and grandparents. Grandparents can spoil the child too much by giving them everything that they want. Moreover, grandparents might feel unappreciated, so they begin to pay more attention to their grandchild and band together with the child against the parents, whereby the child loses parental authority. All of these things can lead to disagreements and many quarrels between adults, in which case, it is important that the adults calm down and not argue in the presence of the child, but postpone solving the disagreements for a time when the child is not around. On the other hand, being with grandparents can have positive effects on the upbringing of the grandchild, because the grandchild will realize the importance of relating to the elderly, learn how to cook, repair machines, clean the house, and acquire many other important values taught unconsciously by grandparents.

Key words: grandparents, child-rearing, grandchild